

KİTAP TANITMA

BAYRAK, KALPAK, REVOLVER: İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİ

Mehmet Kürşad YAVAN

Hakan Boz, Bayrak, Kalpak, Revolver: İttihat ve Terakki Cemiyeti, İhtimal Dergisi Yayinevi, 13,5 x 21 cm, Karton Kapak, Kitap Kağıdı, 358 sayfa, ISBN: 605-829-841-5, İstanbul 2016.

“*Bayrak, Kalpak, Revolver: İttihat ve Terakki Cemiyeti*”; editörlüğünü Hakan Boz’un yaptığı, 16 yazarın 16 başlıkta hazırladığı bir derleme eserdir. İttihat ve Terakki alanında farklı araştırmacılarca hazırlanan 16 çalışma, kitabın 16 bölümünü oluşturmaktadır.

“*Bayrak, Kalpak, Revolver*” bir İttihat ve Terakki tarihi kitabı değildir. Kitapta yer alan 16 çalışma, İttihat ve Terakki’yi bir bütün olarak ele almamaktadır. Araştırmacılar bu eserde, İttihat ve Terakki Cemiyeti’ni tekil konular bazında ele almışlar ve böylece okuyucuya lineer bir siyasi tarih sunmak yerine, tozlu raflarda kalan olayların perde arkasına ulaşabilme imkanı sunmuşlardır.

Genel hatlarıyla kitap, Osmanlı tarihinde İttihat ve Terakki’nin etkisini hissettirdiği yaklaşık son yarım yüzyılı, 1876-1918 yılları arasını, incelemektedir. Sultan Abdülhamid’in incelendiği ilk bölüm dışındaki tüm bölümler doğrudan İttihat ve Terakki Cemiyeti’ni incelemektedir.

Kitabın bölümlerini incelemeyen önce, önsöz üzerinde durmak yerinde olacaktır. Kitabın editörü Hakan Boz, önsözde radikal söylemler kullanmış ve bu söylemlerini en azından bir dipnot ile taçlandırmadığı için okuyucunun kafasında soru işaretleri bırakmıştır. Bunlardan en belirginini, Mustafa Kemal Atatürk hazretlerinin İttihatçı olduğunu belirtmesidir. Evet, Gazi Paşa bir dönem İttihatçıydı. Fakat Boz, Gazi Paşa’nın cemiyete giriş ve çıkışından hiç bahsetmemiş ve İttihatçı olduğuna dair fikir beyan eden yazarlara ve kaynaklara yer vermemiştir.¹

¹ Atatürk ve İttihatçılık ile ilgili gösterilmesi gereken kaynaklardan ikisi: Erik Jan Zürcher, *Milli Mücadele’de İttihatçılık*, Emel Akal, *Milli Mücadele’nin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm*.

Önsöze ilişkin üzerinde durulması gereken bir diğer husus da Osmanlı Ordusu'nun, İttihat ve Terakki sayesinde bir savaş makinasına dönüşmesidir. Bu önerme, objektiflikten uzak bir söylemdir. Evet, Balkan Savaşları'nın ardından İttihatçılar büyük ordu reformları gerçekleştirdiler. Bu ordu, Çanakkale, Kut ve Kafkas Cephesi'nde büyük başarılar kazandı. Hemen ardından başlayan kurtuluş mücadelesinin temel çekirdeğini oluşturdu. Fakat bu oluşuma "*Savaş Makinası*" benzetmesi yapmak sübjektif bir yaklaşımdır.

Kendisini özellikle İngiliz arşiv belgeleri çalışmalarıyla tanıdığımız Orhan Koloğlu'nun hazırladığı "*2. Abdülhamid'in 32 Saltanat Yılı*" adlı ilk bölüm, dönem hakkında bir giriş niteliği taşımaktadır. Koloğlu, Abdülhamid'in tahta çıkışından itibaren "*İstibdat Dönemi*" olarak anılan 32 yılı özetlemiştir. Çalışmasının devamında ise İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ortaya çıkışı ve zemininin nasıl oluştuğunu anlatmaya çalışmıştır.

Bu bölümde Koloğlu, 93 Harbi bozgununda, Sultan Abdülhamid'in hiçbir etkisinin olmadığını ileri sürmüştür. Oysa 93 Harbi'nin kaybedilmesindeki en büyük etken, Sultan Abdülhamid'in savaşı saraydan idare etmeye çalışmasıdır.² Bütün hareketleri saraydan inceleyen, buna göre idare planı uygulayan ve bu planların uygulanmasında ısrar eden Sultan, savaşın kaybedilmesinde büyük rol oynamıştır. İstanbul'dan verdiği emirlerin, cephedeki orduya ancak bir hafta sonra ulaşması, padişahın stratejik bir hatasıdır.

Bölümde İttihat-ı Osmani'ye de yeterince değinilmemiştir. Ahmed Rıza'nın siyasi faaliyetlerine yeterince yer verilmemiş, Ahmed Rıza'nın Osmanlı'yı ıslah etme politikasına değinmemiş ve Sultan'a yazdığı raporlardan kitapta bahsedilmemiştir.³

"*İmparatorluğa Veda Arifesinde Bir Nesil: İttihatçılar*" adlı ikinci bölüm, Raşit Yılmaz'a aittir. Bu bölümde İttihat ve Terakki'nin nasıl kurulduğuna kısaca değinilmiş ve Abdülhamid döneminde Cemiyet'in ne şartlarda büyüdüğüne yer verilmiştir. Yılmaz; Meşrutiyet'e giden yolda Cemiyet'in kurucularına ve şiddete giden yolda yaptıklarına değindikten sonra, ilk devirdeki yönetim algısının 1908 itibarıyla nasıl değiştiğini incelemiştir. Devamında ise Cemiyet'in, yönetimi ele geçirme aşamaları ele alınmıştır.

Yılmaz'ın hazırladığı bölüme bir eleştiride bulunmak gerekir. İttihatçıların, Sultan Hamid devrinde kurulan okullarda yetiştiği belirtiliyor. Şimdi Jön Türkler ve İttihatçılar farklı yapılanmalardır. Yazar burada İttihatçılar dediği için, İttihat ve Terakki üzerinden gideceğiz. Öncelikle, İttihat ve Terakki'nin bel kemiği olan kadro, Abdülhamid zamanında açılan okullarda okumadı. Ahmed Rıza, Grignon Ziraat Okulu'nda okudu. İttihat ve Terakki'nin kurucuları, Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de okudular ve bu okul 1827 yılında 2. Mahmut zamanında açıldı. İttihat ve Terakki'nin çekirdeğini oluşturan askeri kadro, Osmanlı'daki askeri okullarda okudular ve bu okullardan Harp Okulu 1834, Askeri İdadiler 1845, Askeri Rüştiyeler ise 1875 yılında açıldı. Görülüyor ki, İttihat ve Terakki'nin en önemli simaları, Abdülhamid zamanında açılan okullarda okumadılar.

Bölüme ilişkin yapılması gereken bir diğer eleştiri de Resneli Niyazi ile ilgilidir. Resneli Niyazi'nin dağa çıkışından bahsedilmiş, olayın gidişatına ye-

² Şevket Süreyya Aydemir, *Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa*, Cilt: 1, Remzi Kitabevi, İstanbul 1970, s. 75.

³ Ahmed Rıza ve hayatı ile ilgili, Şerif Mardin'in *Jön Türkler'in Siyasi Fikirleri* eserine bakabilirsiniz.

terince değinilmemiş ve bazı hususlar açıkta kalmıştır. Resneli Niyazi, cemiyetin emri ile dağa çıkmadı. Cemiyet, dağa çıkışından sonra olaya müdahil olmuştur.⁴ Bunun yanı sıra Reval Görüşmeleri'nden bahsedilmemiş olması ve Resneli'nin hüccesine sızan hafiyenin es geçilmesi düşündürücüdür.⁵ Ayrıca Haziran ayından itibaren cemiyetin atlattığı tehlikelere değinilmemiş olması da okurda soru işaretleri oluşturabilir.

Bölümün devamında 31 Mart Vakası üzerinde duran yazar, burada Derviş Vahdeti ve Volkan Dergisi'nden bahsetmemiştir. İsyanın temelinde şeriatçı duyguların ve softaların olduğu malumdur, fakat sebeplerden biri de İttihatçı düşmanlığıdır. Dini duygular, sadece isyanın bahanesi olmuştur. Bu noktada Derviş Vahdeti'nin yaptıklarından bahsedilmemesi düşündürücüdür.⁶

Kitabın üçüncü bölümü, "*Cihan Harbi'ne Giden Yolda İlk Jeopolitik Kırılma: Enver'in Trablusgarp Savaşı*" başlığı altında Turan Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Erol Cihangir tarafından hazırlanmıştır. Bu bölümde, Trablusgarp Savaşı'nın nedenlerine kısaca değinildikten sonra, dönemin şartları ele alınarak Avrupa etkisi üzerinde durulmuştur. Bu bölümü diğer bölümlerden ayıran bir diğer özellik ise şahıs odaklı olmasıdır. Cihangir, Trablusgarp Savaşı'nı Enver Paşa zaviyesinden değerlendirmiştir. Bölüm içerisindeki "*Enver'in Jeopolitiği*" alt başlığı ile 1. Dünya Savaşı'na giden stratejileri de belirtmiştir. "*Cihan Harbi'ne Giden Yolda İlk Jeopolitik Kırılma: Enver'in Trablusgarp Savaşı*" adlı bölümün en dikkat çekici noktası; yaygın kanaatin aksine Osmanlı'nın, müttefiki Alman İmparatorluğu'ndan savaş boyunca herhangi bir destek alınmadığının belirtilmesidir. Her ne kadar buna katılmasam bile yazı, önemli bilgiler barındırmaktadır.

İlyas Kara tarafından hazırlanan "*Bab-ı Ali'ye Sefertası ile Giden Başbakan: Talat Paşa*" adlı dördüncü bölüm de tıpkı üçüncü bölüm gibi biyografik bir nitelik taşımaktadır. Yazar, Talat Paşa'nın ailesine ve hayatına değindikten sonra Cemiyet içindeki önemine değinmiş ve Cemiyet'in ağır darbeler aldığı 1903 yılında Paşa Hazretlerinin mücadelelerinden bahsetmiştir. Bu bölümde, Talat Paşa'nın teşkilat içerisinde nasıl yükseldiği ayrıntılarıyla incelenmiştir. Bölümün en dikkat çeken kısmı ise "*Ermeni Tehciri ve Talat Paşa*" kısmıdır. Bu kısımda, Talat Paşa'nın 27 Mayıs 1915 yılında yürürlüğe koyduğu *Tehcir Kanunu* üzerinde durulmuş ve yasa, gerekçeleriyle izah edilmiştir.

Kitabın beşinci bölümü, "*Cemal Paşa Üzerine Bir Değerlendirme*" adıyla Nevzat Artuç'a aittir. Bu bölüm, tamamen Cemal Paşa üzerine yazılmış bir biyografi eseridir. Girişinde Cemal Paşa ile ilgili olan kaynak azlığının altı çizilmiş, daha sonra Paşa'nın doğumundan, naasının Türkiye'ye getirilmesine kadarki serüveninden bahsedilmiştir. Bölümde Cemal Paşa'nın Adana ve Bağdat'ta yaptığı faaliyetlere de değinilerek, dönemin sadrazamlarıyla olan ikili ilişkilerine yer verilmiştir. Bölümü okuyarak Paşa Hazretlerinin Cemiyet içerisindeki güçlü konumuna dair fikir sahibi olunabilir.

Baran Dural imzalı altıncı bölüm, "*Yıkım ile İnşa Arasında Bir Kilometre-taş: 24 Temmuz'da Yıkılan Ulus-Devlet Ateşi*"dir. Bu bölümde, yazarın son dönem Osmanlı tarihi dışında, yeniçağ Osmanlı tarihine de değinildiğini gö-

⁴ Feroz Ahmad, *İttihat ve Terakki*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2013, s. 21.

⁵ Temmuz isyanını tetikleyen başlıca sebepler Reval Görüşmeleri, Niyazi'nin hüccesine sızan hafiyeler ve cemiyetin açığa çıkabilme olasılığıdır.

⁶ Bununla ilgili Sina Akşin'in *31 Mart Olayı* adlı eserine göz atabilirsiniz.

rüyorum. Yazar; Jön Türklerin siyasi ve mali taleplerine ve hareketin oluşum evresine giriş yapmış, özellikle 2. Mahmut döneminde baş gösteren askeri bozukluklar ve sonrasında vuku bulan mali problemlerin Jön Türk düşünce yapısını nasıl şekillendirdiğini incelemiştir. Yazar, “üçlü iflas” diye bahsettiği olaylar dizisini, Osmanlı’nın çağdışılığı ile ilişkilendirerek Jön Türk Devrimi’nin karşı olduğu bir hususa parmak basmış bulunmaktadır. Bölümün geri kalan kısmında ise İttihat ve Terakki’nin siyasi hayatına yer verilmiş ve buradan kadın hareketlerine geçerek çağcıl bir zincir oluşturulmuştur. Böylece Abdülhamid ve öncülü ile İttihat ve Terakki arasında belli belirsiz bir kıyaslama durumu ortaya çıkmıştır. Bölümde dikkat çeken diğer bir konusu ise askeri kanadın Cemiyet’e katılımı ile ilgilidir. Bu kısım çalışmanın en önemli kısmını teşkil etmektedir.

Yazar, hassas konulara çok doğru bakış açısıyla değinmiştir. Fakat cemiyetin kurucularını anlatırken aynı hassasiyeti gösterdiği söylenemez. Burada, İttihat ve Terakki’nin kurucularından olan İshak Sükuti’ye Kürt demiştir. Merhum İshak Sükuti Kürt değil Türkmen’dir. Bunun aksi olarak Ahmed Rıza’ya da Türk demiştir. Fakat Ahmed Rıza’nın annesi Avusturyalıdır. Tarihi şahsiyetlerin kökenine yönelik bu kadar kesin yargılarda bulunmak yanıltıcı olabilir.

Bu bölümün en önemli kısımlarından biri, hiç şüphesiz, askeri kanatla ilgilidir. Fakat burada da eksiklikler söz konusudur. 1902 Birinci Jön Türk Kongresi’nde askeri kanadın aktif olmasını cemiyete İsmail Kemal önermiştir. İsmail Kemal, bir Prens Sabahaddin taraftarı olarak, askeri kanadı darbe yapmak için kullanmak istemiştir. Nitekim bir darbe teşebbüsünde de bulunmuştur. Yazıda Ahmed Rıza-Prens Sabahaddin çekişmesine yer verilip, askeri kanadın atlanması, okur zihninde boşluklar yaratabilir.

Kitabın yedinci bölümü, “İttihat Terakki İdeoloğu Olarak Ziya Gökalp” adıyla Mustafa Yiğit’e aittir. Bölüm, İttihat ve Terakki’nin fikri yapısında ve işleyişinde Ziya Gökalp’i anlatmaktadır. Bu bölümde İttihatçıların Türkçülük anlayışlarına ve Ziya Gökalp’in cemiyet fikirlerine ulaşabiliriz. Özellikle Gökalp’in Osmanlı çözümlemesi ve Meşrutiyet fikirleri bölümün vermek istediği duyguyu ve fikri özetlemektedir.

“İttihat Terakki ve Kürtler” başlıklı sekizinci bölüm, Ahmet Afşın Efkarihoğlu’na aittir. Bölümün başında yazar, “Malazgirt’ten Çanakkale’ye Birliktelik” hususuna değinmiş ve Kürtlerin bunu mirasçılık şemsiyesi altında yapmaya çalıştıklarını belirtmiştir. İttihatçıların ise Kürtleri birliğe dahil edip bu bakış açısıyla proje geliştirdiklerine değinmiştir. Bölümde çok mühim bir konuya daha parmak basılmıştır. İttihatçılığın çeşitli kanatlar tarafından karalamalara maruz kaldığını ve haksız yere yaftalandığını yazmıştır. Bu yaftalamaların, siyasi anlayışlara göre şekillendiği malumdur. Bu şekillenmeye milliyetçilerin de katıldığını söyleyen Efkarihoğlu, bunun Enver Paşa ile sağlandığını yazar.

Bölümde, İshak Sükuti’nin Kürt olduğu yazılmış fakat daha sonra Türk olabilme ihtimalleri üzerinde de durulmuştur. Burada, Türk ve Kürt olabilme ihtimalleri kıyaslanmış ve karar okuyucuya bırakılmıştır. İttihat ve Terakki’nin asıl Kürt kurucularından olan Abdullah Cevdet’in, son zamanlarında yaptığı Kürtçülüğe değinilmişken, Türkçülük hakkındaki söylemlerine yer verilmemiş olması düşündürücüdür.

Bölümün objektifliğini olumsuz etkileyen kısmı, Ahmed Rıza’ya ilişkin “Halîs Bir Türk ve Müslüman” başlığı açılmış olmasıdır. Ahmed Rıza, Pierre Lafit-

te'den ders alan, Dr. Robinet'ten ilham alan Pozitivist bir aydındır. Aynı zamanda d'Holbach'ın fikirlerinden de etkilendiği için materyalizme meylectiği de söylenebilir. Üzerindeki Albert Fua etkisi de düşünülecek olursa, pozitivist-materyalist bir dünya görüşüne Müslümanlıktan daha yakın olduğu çıkarsaması yapılabilir. Dini eğitime ve şeyhlere cephe alan, fakat dini de savunmaktan geri kalmayan Ahmed Rıza için şu bir gerçek ki, kendisi İslami dogmaya değer vermiyor ama İslam'ı sadece bir sosyal gereklilik olarak görüyordu.⁷ Hiç şüphesiz, böyle bir portreyi *Halis Bir Müslüman* olarak nitelemek güç olacaktır.

Bölümün devamında yazar, İttihat ve Terakki'nin 1902 Kongresi'ne ve Jön Türkleri ikiye ayıran Prens Sabahaddin ve Ahmed Rıza tartışmalarına değinmiştir. İttihat ve Terakki'nin kurucularından bahsederken Kürt olduğu iddia edilen İshak Sukuti'nin kökeni hakkında yazılanlara yer verir. Ayrıca bölümde İttihat ve Terakki içerisinde doğu illerinde doğanlar hakkında analiz yapılmış ve diğer bölümün de konusu olan Ziya Gökalp'e yer verilmiştir. Osmanlılık fikrinin bitmesi ile bilenen Türkçülük akımının gelişiminden de söz edilmiştir.

Eserin dokuzuncu bölümü, Mehmet Emin Elmacı'nın yazdığı *İttihat ve Terakki'nin Sosyo-Ekonomik Değişmezleri: Kapitülasyonlar*'dır. Bu bölümde imtiyazların devlete etkilerinden söz edilir ve Cemiyet'in 1908-1918 yıllarında kapitülasyonlara karşı olan fikirlerinden bahsedilir. Burada 1914 yılında kapitülasyonların kaldırılması fikrinin İttihatçılar arasında baskın olduğunu anlamakta ve İttihatçıların devlete kesin hakim oldukları 1913 yılı itibariyle kapitülasyonları kaldırmak için verdikleri çabaya tanık olmaktadır. Özellikle Cavid Bey'in bu işle görevlendirilmesi ve sefirlerle olan diyalogların varlığı bölümün çoğunluğunu oluşturmaktadır. Dönem içinde gerçekleştirilen diğer sosyo-ekonomik faaliyetlerden de bahsedilmiş ve bu faaliyetlerin halka yansımalarına yer verilerek, sosyal tahlillerin anlaşılmasına katkı sağlanmıştır. 1914 yılında kaldırılan kapitülasyonlar ve 1918 yılında tekrar yürürlüğe girmesi bölümün ana konusudur. Böylece yüzyıllardan beri ülkenin başına dert olan bu imtiyazlara karşı Cemiyet'in takındığı tavır ve uyguladığı politika daha net anlaşılmaktadır.

Kitabın onuncu bölümü *İttihat Terakki ve Milli İktisat Düşüncesi*' adıyla Bahar Aşçı'ya aittir. Bu bölümde Aşçı, Osmanlı ekonomisi hakkında bilgi verdikten sonra liberalizm ve Osmanlı bahsine geçmiştir. Son olarak İttihatçıların iktisadi düşünceleri üzerinde durmuş ve Kara Kemal'in yaklaşımlarından bahsetmiştir. Buradaki önemli husus, bölümün en başından beri hem siyasi hem de ekonomik olarak *Liberalizm* üzerinde durulmasına rağmen, Mehmed Cavid Bey'in bir cümle ile geçiştirilmesidir. Bu, güzel giden yazıyı bozan bir ayrıntıdır. Mehmed Cavid, belki de İttihatçıların ekonomi görüşünü kişilik olarak yansıtan bir adamdır ve bu kadar kısa anlatılması kesinlikle doğru değildir. Hatta anlatılmamış, sanki sadece belirtilmiştir.

Osmanlı Ordusu'nda Islahatlar ve İttihat Terakki Dönemine Yansımaları (1883-1918) adlı on birinci bölüm, Recep Bülent Şenses'e aittir. Bölümde, asker kökenli İttihatçılardan ve dönemin ıslahatlarının İttihatçıları etkileyişinden bahsedilmiştir. Yazar, Osmanlı'da subaylığın sosyal bir statü olduğunu açıkladıktan sonra askerlik geleneğinin ve subaylığın tek etki alanı İttihatçıların olmadığına Halaskar Zabitan Grubu'nun da etkilendiğine değinmiştir. Yazar ayrıca, Osmanlı Ordusu'nda Alman etkisinden de bahsederek İttihatçıların

⁷ Şerif Mardin, *Jön Türkler'in Siyasi Fikirleri*, İş Bankası Yayınları, İstanbul 2008, s. 187.

bundaki payına değinmiştir. Genel olarak askeri sistem ve askeriye içerisindeki gelişmeler, bu bölümün konusudur.

On ikinci bölüm, Erol Akcan'ın yazdığı *“İttihat ve Terakki Fırkası'nın Paramiliter Gençlik Kuruluşları”*dır. Yazarın aynı isimdeki kitabından alınarak oluşturulan bölümde, paramiliter kuruluşların 1913 yılı sonrasında gelen tam iktidar döneminde oluşturulduğuna değinilmiştir. Bölüm boyunca yazar, temelini izci kamplarının oluşturduğu bu kuruluşların daha sonra Enver Paşa'nın emriyle İzciler Ocağı adını aldığından ve Balkan Savaşları sırasında Türkçülük duygusuyla organize edildiğinden bahsetmektedir.

Kitabın on üçüncü bölümü olarak Ercan Uyanık'ın kaleme aldığı *“İttihat ve Terakki Dönemi Eğitim Reformları”* adlı çalışmayı görmekteyiz. Bu çalışmada 1908 yılı itibariyle İttihatçıların Türk usulü eğitime yönelmeleri güzel bir şekilde işlenmiştir. Osmanlı ülkesinde eğitim yeniliklerinin de anlatıldığı bölümde yazar, Meşrutiyet ile gelen düzenlemelerden de bahsetmeyi unutmamıştır. Aynı şekilde, Jön Türklerin Ahmed Rıza ile başlayan ıslah politikalarının medreselerde uygulanmaya başlaması ve Rüştüyeler konusu, yazarın değindiği diğer hususlardır.

On dördüncü bölüm *“İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Son Evresi”* ismiyle Oğuzhan Yücel'e aittir. Bu bölümde daha çok Milli Mücadele döneminde faaliyet gösteren İttihat ve Terakki'nin yeraltı örgütlerine değinilmiştir. Bu örgütlerin destekleri, faaliyetleri ve İstanbul'daki teşkilatlanmaları yazının akışını olmuştur. Bunlarla birlikte İzmir Suikastı'ne kadar giden İttihatçıları-Mustafa Kemal anlaşmazlıklarına da yer verilmiştir. Bölümün güzel yanı, olaylarla ilgili bilgilerin direkt olarak tarihçiler ve kaynakları belirtilerek verilmiş olmasıdır. Editörün, en başta yapmadığı kaynak aktarımı bu bölümde yapılmıştır.

Bölümde göze çarpan husus, Karakol Cemiyeti'nin nasıl dağıldığına değinilmemesidir. Karakol Mührü, İngilizlerin eline geçince ve Anadolu'ya bu mühür ile İngiliz ajanları sızdırılınca cemiyet gözden düşmüş ve üyeleri ifşa olmuştur. Bu ayrıntı, okuyucu için gereklidir.

İkbal Vurucu, eserin on beşinci bölümünü, *“Yeni Türkiye'de Tarih Savaşları”* başlığı altında hazırlamıştır. Bu bölümde *Yeni Türkiye* paradigmasından, tarihin siyasi ve toplumsal işlevine kadar geniş bir konu havuzuna değinilmiş ve yeni bir tarih inşa etme fikri tartışılmıştır.

Kitabın son bölümü ise Fahri Türk'e ait bir eleştiri çalışmasıdır. *“Elveda Güzel Vatanım Üzerine”* başlıklı çalışma, Ahmet Ümit'in romanı olan *Elveda Güzel Vatanım* adlı kitabının güçlü bir eleştirisidir. Bu bölümde söz konusu romanın eksiklikleri ve taraflı bakış açısı ele alınmış ve eksik kalan yerler açıklanmıştır. Roman hakkında kısa bilgiler verilmiş ve karakterlerine de değinilmiştir. Olmasa da olur diyebileceğimiz bir bölümdür.

Görüldüğü üzere kitap; İttihat ve Terakki'yi bir bütün olarak ele almamış, hazırlanan bölümlerce sınırlandırılmıştır. Böylece olaylara daha derin temas edilmiş ve İttihat ve Terakki Cemiyeti açıklanmaya çalışılmıştır. Kitap, üç bölüm dışında biyografiye pek önem vermemiş ve Cemiyet'in politikaları üzerinde durmaya çalışmıştır. Kitabın göz yoran bir noktası ise, verilen bilgilerin sürekli olarak tekrarlanmasıdır. Örnek vermek gerekirse, İttihat ve Terakki'nin kuruluşuna birçok bölümde yer verilmiştir. Bu sebeple tekrar eden bilgi göz yormaya başlamıştır.